

VESIVILJELUS EUROOPA ROHELISES KOKKULEPPES

UUS STRATEEGILINE VISIOON

VESIVILJELUSTOODETE KESTLIKUST TOOTMISEST JA TARBIMISEST EUROOPA LIIDUS

MIKS ON VESIVILJELUS TÄHTIS?

Kas teadsid, et enam kui pool maailmas tarbitavast kalast ja muudest inimtoiduks kasutatavatest veeandidest on pärit vesiviljelusest? Kala- ja karbikasvatus (vesiviljelus) on olnud viimastel kümnenditel kõige kiiremini kasvav toidutootmistegevus maailmas. Eelduste kohaselt see kasv jätkub.

Milles seisneb vesiviljeluse kasulikkus?

Kui vesiviljeluse tootmisviisid on kestlikud, saab lahendada nii mõnedki kõige pakilisemad probleemid, mis praegu meie ees seisavad.

- Vesiviljelus annab maailma suurenevale elanikkonnale täisväärtuslikku ja mitmekesist toitu.
- Väheneb vajadus püüda rohkem looduslike kalu üha suurema nõudluse rahuldamiseks ja seeläbi kalavarud suurenevad.
- Annab toitu, mis on värsked ja kohalikud.
- Vesiviljelussektori toidu- ja söödatootmisviisidel on väiksem kliima- ja keskkonnamõju kui muudel põllumajanduslikel tootmisviisidel.
- Tänu sellele luuakse hädavajalikud töökohad ranniku- ja maakogukondades, sealhulgas kõige äärepoolsemates piirkondades.
- Teatavat liiki vesiviljelus aitab kaitsta ökosüsteeme ja elurikkust.

Lisaks sellele, et kalad, karbid ja vetikad on head valgusallikad, sisaldavad need mitmeid muid toitaineid, sealhulgas mikrotoitaineid, nagu D-vitamiin ja B-vitamiinid, seleen, jood, tsink, raud ja kaalium. Neis leiduvad pika ahelaga omega-3 rasvhapped on inimeste tervisele eriti kasulikud ja aitavad ära hoida haigusi.

© Győző Fent

VESIVILJELUS EUROOPA LIIDUS

Hoolimata oma eelistest ei ole vesiviljelustootmine ja selle toodete tarbimine kasvanud Euroopa Liidus (EL) sama tempoga kui mujal maailmas. 2018. aastal oli ELis kodaniku kohta tarbitud kalast ja mereandidest vaid 25% pärit vesiviljelussektorist. ELi vesiviljelustoodang moodustas üksnes 10% ELis tarbitud mereandidest ja alla 2% maailma toodangust.

Peaaegu 70% ELi vesiviljelustootmisest on koonduvad nelja liikmesriiki (Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia ja Kreeka). Kui vaadata vesiviljelustoodangut liikide lõikes, siis üle poole sellest moodustavad karbid. Merekalad ja mageveekalad moodustavad kumbki kogutoodangust umbes 20%. Enamasti kasvatatakse ELis rannakarpe, forelli, merikogerlasi, austreid, huntahvenat, karpkala ja merikarpe.

See tähendab, et on veel palju võimalusi, kuidas suurendada vesiviljelusega tegelevate riikide ja kasvatatavate liikide arvu ning edendada mitmekesisust. Samuti saab vesiviljelussektor pakkuda ELi tarbijatele veelgi mitmekesisemaid tervislikke ja jätkusuutlikke toiduaineid, sealhulgas neid, mida tarbitakse maailma teistes piirkondades laiemalt, näiteks vetikad või selgrootud, nagu meresilikud.

© Ministry of Regional Development/Antonin Kapraň, 2018

ELi vesiviljelussektoris on hinnangute kohaselt 15 000 ettevõtet, millest enamik on alla kümne töötajaga mikroettevõtted. Kokku töötab sektoris peaaegu 70 000 inimest (2018. aasta andmed). Mikroettevõtted, mis üldjuhul on pereettevõtted, kasutavad võrdlemisi ulatuslikke tootmismeetodeid ja -süsteeme.

EL sõltub väga suurel määral imporditud veeandidest. EL impordib ELis tarbitavast kalast ja mereandidest üle 70%. Seepärast on oluline toetada vesiviljelustootmise edasist kasvu ja mitmekesistamist ELis viisil, millega kaitstakse keskkonda ning tagatakse rohkem töökohti ja majanduslik areng ranniku- ja maapiirkondades.

KUIDAS VESIVILJELUST ELis ARENDATAKSE?

© JUAN CARLOS MUNOZ via Adobe Stock

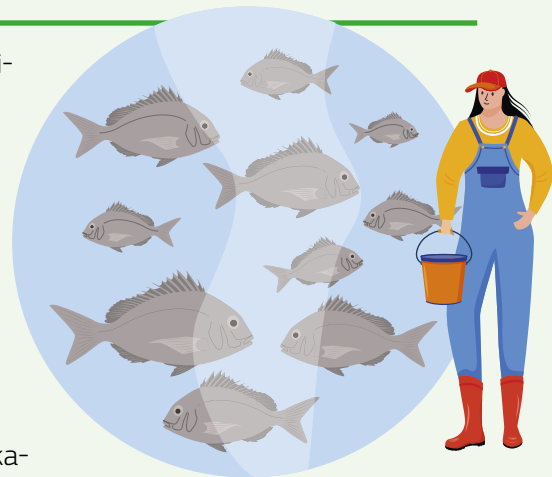
Juba 2013. aastal püstitasid EL ja selle liikmesriigid eesmärgi arendada vesiviljelust Euroopa Liidus nii, et see oleks majanduslikult ja sotsiaalselt kestlik ning keskkonnasäästlik. Vesiviljelus on keeruline valdkond, mis hõlmab paljusid elemente, nagu ruumi ja vee kasutamine, kasvatatavate loomade tervise ja heaolu eest hoolitsemine ning selle tagamine, et kasvatamisprotsessis kasutatavad tooted (nagu sööt või veterinaarvõimimid) oleksid keskkonna ja inimeste tervise jaoks ohutud. Neid küsimusi käsitletakse arvukates ELi õigusaktides, millest vesiviljelusettevõtjad peavad kinni pidama. Lisaks edendatakse mahepõllumajanduslikku tootmist käsitlevate õigusaktidega sertifitseerimise ja märgistamise teel vesiviljelust, mis vastab keskkonnamõju ja loomade heaolu käsitlevatele rangematele tootmisnõuetele, ning sisendite piiratud ja reguleeritud kasutamist.

© Hellenic Aquaculture Producers Organization (HAPO)

MILLISEID EESKIRJU PEAB ELI VESIVILJELUSTOOTJA JÄRGIMA ENNE TOOTE JÕUDMIST TARBIJANI?

- ✓ Enne kui vesiviljeluskasvandus saab tegutsema hakata, peab vesiviljelusettevõtja hankima pädevalt riigi ametiasutuselt loa. Ameti-asutus hindab, kas kavandatud asukoht on sobilik, ja analüüsib hoolikalt kasvanduse võimalikku mõju keskkonnale. Loa saanud kasvandus peab jätkama oma ettevõtte keskkonnamõju jälgimist.
- ✓ Selleks et kaitsta tarbijate tervist, peab vesiviljelusettevõtja järgima rangeid toiduhügieeni- ja loomatervisealaseid eeskirju. Ta peab kasutama üksnes lubatud ja kontrollitud sööta.
- ✓ Selleks et kaitsta keskkonda, peab tootja kasutama üksnes lubatud sööta, puhastustooteid ja ravimeid.
- ✓ Vesiviljelusettevõtja vajab enne kasvanduses mere- või magevee kasutamist luba. Kui vesi lastakse tagasi keskkonda, ei tohi veekogu seisund halveneda.
- ✓ Peale selle on vesiviljelusettevõtjal loomatervisega seotud kohustused. Tema ettevõtte peab olema registreerinud või heaks kiitnud loomatervisega tegelev sanitaarasutus ning nii ettevõtja kui ka see asutus on kohustatud tegema võimalike taudide seiret. Ettevõtjal on ka kohustus pidada mitmesugust arvestust, sealhulgas selle kohta, kui palju loomi kasvandusse tuuakse ja sealt ära viiakse ning kui palju loomi sureb. Samuti peab ta registreerima meetmed, mille ta võtab mis tahes taudiriski vältimiseks ja juhtimiseks.
- ✓ Lisaks peab ettevõtja tagama kasvatatavate loomade hea kohtlemise kogu tootmistsükli ning nende tapmise ja vedamise jooksul.
- ✓ Veterinaarravimite kasutamiseks on vaja veterinaararsti retsepti ning kasutada tohib vaid lubatud ravimeid, pidades kinni ettenähtud keeluaegadest ja jääkide piirnormidest. Ettevõtja peab registreerima kõik kasutatavad veterinaarravimid ja hoidma alles retseptide koopiaid.

Nende eeskirjade järgimise ja vesiviljelustegevuse juhtimise eest vastutavad eeskätt ELi liikmesriikide ametiasutused. Lisaks teevad liikmesriikide eksperdid ja Euroopa Komisjon koostööd, millesse annavad oma osa ka vesiviljelussektor ja muud huvitatud isikud, näiteks vabaihendid. Üheskoos kantakse hoolt selle eest, et vesiviljelus saab kasvada viisil, mis toob kasu tootjatele, kogukondadele ja tarbijatele, kuid millega kaitstakse ka looduskeskkonda, millele see sektor tugineb. See koostöö põhineb vesiviljelussektori jaoks koostatud Euroopa Komisjoni strateegilistel suunistel ja riiklikel strateegiakavadel.

Euroopa roheline kokkulepe on ELi uus majanduskasvu tegevuskava. Selle eesmärk on elavdada majandust ja luua töökohti, kiirendades samal ajal roheüleminekut. Sellega seoses on eriti oluline tagada, et vesiviljelus kasvab ELis viisil, mis aitab saavutada selliseid tähtsaid eesmärke nagu CO₂ heite vähendamine, üleminek kestlikumatele toidusüsteemidele, bioloogilise mitmekesisuse vähenemise suundumuse ümberpööramine, saaste vähendamine ning töökohtade loomine ranniku- ja maakogukondades.

Just seepärast võttis Euroopa Komisjon 2021. aastal vastu uued strateegilised suunised ELis vesiviljelussektori arendamiseks. Neist juhindudes saab ELi vesiviljelussektor kasvada veelgi konkurentsivõimelisemaks ja vastupidavamaks sektoriks ning muu-

tuda 2030. aastaks üleilmseks kestlikkuse mõõdupuuks. Komisjon kaasas suuniste väljatöötamisse ELi liikmesriigid, vesiviljelussektori ning muud huvitatud rühmad ja kodanikud.

Strateegilised suunised hõlmavad kõiki küsimusi, mis on olulised ELi vesiviljeluse kestliku arengu jaoks, ning neis antakse konkreetseid soovitusi komisjonile, liikmesriikidele, vesiviljelustootjatele ja muudele osalistele, näiteks vabaühendustele. Muu hulgas soovitatakse välja töötada juhised ja head tavad, mis käsitlevad vesiviljelustegevuse eri aspekte.

Strateegiliste suuniste eesmärkide saavutamise **sõltub meist kõigist**: ELi ja liikmesriikide ametiasutustest, vesiviljelustootjatest, vabaühendustest, investoritest, töötajatest, jaemüüjatest ja tarbijatest.

© BIM

UUTES SUUNISTES ON SEATUD EESMÄRGIKS

- ✓ hõlbustada juurdepääsu ruumile ja veele, et ELi vesiviljeluse kasv saaks jätkuda;
- ✓ vähendada tarbetut halduskoormust uutele vesiviljeluskasvandustele tegevuslubade andmisel;
- ✓ piirata veelgi vesiviljeluse mõju ning edendada seda liiki vesiviljelust, mis on keskkonnale ja kliimale kõige kasulikum;
- ✓ parandada loomade tervise ja heaoluga seotud meetmeid;
- ✓ tagada, et vesiviljelussektor kohaneb kliimamuutustega ning aitab kaasa kliimamuutuste mõju leevendamisele;
- ✓ anda tarbijatele ja kodanikele rohkem ja paremat teavet ELi vesiviljeluse kohta;
- ✓ edendada teadusuuringuid ja innovatsiooni ning asjakohaste oskuste arendamist;
- ✓ edendada tootmise mitmekesistamist, et suurendada ELis vesiviljelustoodete, eelkõige uute paljutöotavate liikide, näiteks vetikate või mereselgrootute (sh limused ja muud selgrootud, nagu merisiilikud või meripurad) valikut.

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2022 © Euroopa Liit, 2022

Dokumendi taaskasutamine on lubatud, kui autoriõigustele on viidatud ja muudatused on ära märgitud (litsents Creative Commons Attribution 4.0 International). Selliste elementide kasutamiseks või paljundamiseks, mis ei kuulu Euroopa Liidule, võib olla vaja taotleda luba otse õiguste omajalt.